

תכנית להעצמה ולפיתוח חברתי כלכלי ביישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנת 2024

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם, בהמשך להחלטת ממשלה מס' 717 מיום 28.11.2021 שעניינה תכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנים 2021-2023 (להלן – **החלטה 717**), החלטת ממשלה מס' 708 מיום 2.7.2023 שעניינה קידום תוכניות לפיתוח והעצמת היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים (להלן – **החלטה 708**), החלטת ממשלה מס' 891 מיום 27.8.2023 שעניינה תוכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי-חברתי ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנים 2021 עד 2023 - תיקון החלטת ממשלה והחלטת ממשלה מס' 1230 מיום 7.1.2024 שעניינה תוכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי וחברתי ביישובים הדרוזיים והצ'רקסיים בגליל, בכרמל וברמת הגולן לשנת 2024 ותיקון החלטות ממשלה 716 ו-717, ועל יסוד עבודת המטה שבוצעה על ידי הרשות לפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזיים והצ'רקסיים במשרד ראש הממשלה (להלן – **הרשות לפיתוח כלכלי חברתי או הרשות**), במטרה להמשיך ולחזק את היישובים הדרוזים ברמת הגולן,

1. לקבוע תכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנת 2024, בדגש על המטרות ומטרות המשנה כדלקמן:

- א. **האצת התכנון המפורט ביישובי התכנית**: (א) קידום התכנון המפורט, (ב) פיתוח והקמה של תשתיות ומוסדות ציבור (ג) התחדשות עירונית ופיתוח המרקם הוותיק.
- ב. **העצמת הרשויות המקומיות וחיזוקן**: (א) שיפור חוסן הכלכלי (ב) פיתוח מקורות הכנסה (ג) התייעלות ארגונית ושיפור השירות לתושב.
- ג. **העצמה כלכלית וקהילתית לשיפור איכות החיים של תושבי יישובי ההחלטה**: (א) קידום תעסוקה איכותית, קידום תעסוקת נשים (ב) חיזוק החוסן החברתי והביטחון האישי והקהילתי (ג) קידום ופיתוח מיזמי מסחר ותיירות.
- ד. **קידום החינוך וההשכלה**: (א) המשך צמצום הפערים בתחום החינוך, לימוד השפה העברית מגיל צעיר (ב) עידוד השכלה גבוהה, איכותית ומותאמת לשוק התעסוקה העתידית.

הגדרות:

- א. "יישובי התכנית" או "רשויות התכנית" - כמפורט בנספח א' להחלטה זו.
- ב. "ועדת היגוי" - כמפורט בסעיף 10 בהחלטה זו.

2. **משרד הפנים - תגבור התקציב השוטף לרשויות התכנית**: להנחות את משרד הפנים להקצות סך של 18 מלש"ח בשנת 2024 לצורך תגבור הצרכים המוניציפאליים השוטפים של רשויות התוכנית נוכח השלכות המלחמה ולטובת תגבור התקציב השוטף של יישובי התוכנית. הקצאת התקציב וחלוקתו בין יישובי התכנית יבוצעו בהתאם לקריטריונים לחלוקת התקציב שגובשו בעקבות החלטה 717, על-ידי משרד הפנים, אגף התקציבים במשרד האוצר, בתיאום עם הרשות, ובהתאם ליעודים שיקבעו על ידי צוות זה לטובת

מטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על היישובים כאזור עדיפות לאומית כפי שפורטו בהחלטה 717. לטובת כך יוקצה למשרד הפנים סך של 18 מלש"ח בשנת 2024 מהסכום הקבוע בסעיף 14 להלן.

3. משרד הבינוי והשיכון:

א. **תכנון:** לשם ביצוע תכנון סטטוטורי מפורט בקרקע מעורבת (בבעלות מדינה ובבעלות פרטית) מרובת בעלים או קרקע פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית, יקדם משרד הבינוי והשיכון תכנון מפורט, לרבות תוכניות איחוד וחלוקה ותוכניות לצורכי רישום ביישובי התכנית. לשם ביצוע האמור, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 4 מלש"ח בשנת 2024 מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו.

ב. **פיתוח תשתיות במרקם הוותיק והסרת חסמים:** להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לביצוע פיתוח ושיקום תשתיות בשכונות ותיקות ביישובי התוכנית, ובכללן ניקוז מי גשם למניעת הצפות, תשתיות חשמל, תקשורת ומפגעי בטיחות והסרת חסמים, לרבות הקצאת תקציב לפינויים בלתי כלכליים, רכישת נכסים ושיפוי בגין הפקעת קרקע פרטית לצרכי ציבור, בהתאם לכללים שקבע צוות היישוב בהמשך להחלטה 717. לשם ביצוע האמור בסעיף זה, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 10 מלש"ח בשנת 2024 מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו.

ג. צוות היישוב שהוקם לעניין זה בהחלטה 716, ישמש כצוות היישוב לעניין יישום סעיף 3 להחלטה זו.

4. משרד החינוך:

להנחות את משרד החינוך להמשיך במהלך שנת הלימודים התשפ"ה את הפעילות בתחום החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי באותה מתכונת שנקבעה בהחלטה 717. היקף התוכנית יעמוד על סך של 7 מלש"ח, מתוכם 6 מלש"ח לטובת החינוך הפורמלי ו-1 מיליון ש"ח לטובת החינוך הבלתי פורמלי. לצורך כך יקצה משרד החינוך מתקציבו סך של 3 מלש"ח בשנת 2024 וכן יוקצה לו סך של 4 מלש"ח בשנת 2024 מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו. התכנית תיתן מענה בתחומים שלהלן:

א. **חינוך פורמלי:** התכנית תכלול פעולות לשיפור הידע, היכולות והמיומנויות של התלמידים ביישובי התכנית לאורך הרצף החינוכי, וזאת בין היתר על ידי תגבור פעילויות, הקמת עוגנים ויוזמות חינוכיות כמו רווחה חינוכית, פעולות לשיפור האקלים החינוכי, שיפור והצטיידות מעבדות מדעים לכל שכבות הגיל, טיפול וליווי משפחות לתלמידים בסיכון, תגבור מקצועות ליבה ואומנויות, עידוד מצוינות, לרבות בבחינות הבגרות ופעולות לשיפור השליטה בשפה העברית הדבורה לאורך הרצף החינוכי, טיפוח מנהיגות ופיתוח מקצועי בקרב הצוותים החינוכיים ועידוד תלמידי בתי ספר ללימודים גבוהים וחינוך לקריירה.

ב. **חינוך בלתי פורמלי:** התכנית תכלול חיזוק תחומי המצוינות ומנהיגות והובלת השינויים בקרב התלמידים ביישובי התכנית, פעילות בלתי פורמלית החל מחינוך טרום חובה ועד החינוך העל יסודי והתיכונים, ותכלול חוגים, פעילות חברתית, העשרה וחינוך סביבתי. זאת תוך דגש על מענים לאורך הרצף החינוכי בהתאם

לצורך ומענים דיפרנציאליים בין יישובים ובחירת המענים ברמה הבית ספרית כולל מתן מענה לתנועות וארגוני נוער.

5. **משרד הרווחה והביטחון החברתי - תגבור שירותי רווחה:** להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להמשיך ולתגבר את הפעילות בתחום הרווחה ביישובי התוכנית בשנת 2024 בהתאם לתוכנית ולקריטריונים להקצאת הסכום שנקבעו בעקבות החלטה 717, במימון ממשלתי מלא, בהשקעה כוללת של 3 מלש"ח, שיוקצו למשרד מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו.

6. **משרד העבודה:** להנחות את משרד העבודה לפעול לטובת המשך שילוב וקידום תעסוקתי של האוכלוסייה הדרוזית, בכלל זאת, מרכזי הכוון תעסוקתי, תכניות הקניית כישורי בסיס ומיומנויות תעסוקתיות, הכשרות מקצועיות ותמיכה בלימודי הנדסאות וקידום תכניות תעסוקה ביישובי התכנית בדגש על קידום תעסוקת נשים. לצורך יישום סעיף זה, בשנת 2024, משרד העבודה יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח וכן יוקצה למשרד העבודה סך של 1 מלש"ח מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו.

7. **המשרד לביטחון לאומי - הרשות הלאומית לביטחון קהילתי:** להנחות את המשרד לביטחון לאומי להרחיב את תוכניות הרשות הלאומית לביטחון קהילתי ביישובי התוכנית בתחומי המניעה, הטיפול והשיקום, לרבות פריסת תשתית טכנולוגית (מצלמות ומערכים) למתן מענה יישובי או אזורי, בהתאם לתבחינים מקצועיים שיקבע המשרד, והכול בהלימה להחלטת ממשלה מס' 549 מיום 24 באוקטובר 2021, ותוך דיווח לצוות היישום הקבוע בה. לצורך כך, בשנת 2024 המשרד לביטחון לאומי יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח וכן יוקצה למשרד לביטחון לאומי סך של 1 מלש"ח מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו.

8. **משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי:**

א. **תקצוב למבני ציבור:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לסייע לרשויות התוכנית לכיסוי חלקן בתכנון, בפיתוח ובתקצוב תכניות שבהן אושרה לפי הוראות כל דין הקמת מבני ציבור וכן לפיתוח שיפוץ והצטיידות של מבנים כאמור ובכלל זה מבנים במימון מפעל הפיס ובמימון המועצה להסדר ההימורים בספורט (טוטו). לצורך כך יוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 5 מלש"ח בשנת 2024 מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו.

ב. **מיתוג ומיזמי תיירות:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להמשיך בשנת 2024 ביישום התוכנית למיתוג תיירות וכן בפיתוח מיזמי תיירות, בכלל יישובי התכנית. לצורך כך, בשנת 2024 המשרד יקצה מתקציבו סך של 0.5 מלש"ח וכן יוקצה למשרד סך של 0.5 מלש"ח מהסכום הקבוע בסעיף 14 להחלטה זו.

9. תוכנית חומש 2025-2029:

להנחות את משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר לבחון גיבושה של תוכנית חומש חדשה לפיתוח היישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנים 2025-2029 אשר תיתן מענה מיטבי לסגירת פערים ולצרכי רשויות התוכנית הנ"ל, בהתאם לעבודת המטה שמקדמת הרשות לפיתוח כלכלי חברתי. בהתאם לבחינה כאמור, התוכנית תובא לאישור הממשלה עד סוף חודש אוקטובר 2024.

10. ועדת היגוי:

ועדת ההיגוי לפי החלטת ממשלה מס'... המובאת לאישור הממשלה, במקביל להחלטה זו ושעניינה העצמה ופיתוח חברתי כלכלי ביישובים הדרוזים בגליל ובכרמל לשנת 2024 תפעל באותו האופן ותהיה בעלת אותן סמכויות גם באשר להחלטה זו.

11. הרשות לפיתוח כלכלי-חברתי ביישובים הדרוזיים והצ'רקסיים:

א. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תהיה אחראית על תכלול התכנית, ריכוזה ומעקב אחר יישומה ע"י משרדי הממשלה ורשויות התוכנית אל מול ועדת ההיגוי.

ב. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תרכז את עבודת ועדת ההיגוי.

12. המנהלים הכלליים של משרדי הממשלה שהחלטה נוגעת לעניינם ימנו גורם מקצועי בכיר אשר ירכז את עבודת משרדם בכל הקשור לדיווח לרשות, לוועדת ההיגוי ולגיבוש תכנית העבודה ויישומה. גורם זה ידווח לרשות לפיתוח כלכלי חברתי בתוך 30 יום מקבלת החלטה זו על התקדמות תכנית העבודה במשרדו ועל חסמים, פערים או כשלים בביצועה וישתף פעולה באופן מלא עם הרשות. ריכוז התכנית על ידי הגורם המקצועי יבוצע אל מול הגורמים הממונים במשרדים ומול רשויות התוכנית הרלוונטיות והרשות, בהתאם לצורך ולסוג הפעילות שנקבעה.

א. יישובי התכנית, כתנאי למתן תקציבי ההחלטה, יתחייבו לדווח באופן ובתדירות הנדרשים וישתפו פעולה עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי בהתאם לנוהל דיווח שיפורסם על ידה בתוך 60 ימים ממועד קבלת החלטה זו. למימוש סעיף זה, ימנה ראש הרשות עובד בכיר מטעמו לביצוע האמור.

ב. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תפעל בשקיפות מרבית ותפרסם לציבור את מסגרת המדידה של התכנית ועדכונים על אודות סטטוס היישום ועמידה ביעדי ההחלטה.

ג. אין באמור בסעיף זה כדי לגרוע מתחולת סעיפים 154-158 לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, ביחס להטבות הניתנות מכוח פרק כ"ו לחוק האמור.

13. יישום התקציבים שהוקצו לפי החלטה זו ייעשה בכפוף לכל דין, בפרט פעולות מסוג תקצוב, רכש או תמיכות אשר תבוצענה, בין השאר, בהתאם להנחיות החשב הכללי והיועצת המשפטית לממשלה וליתר הכללים הרלוונטיים בנושאים אלו, לרבות בעניין מניעת כפל מימון. יישום התקציבים בדרך של תמיכה במוסדות ציבור לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, ייעשה במסגרת מבחני תמיכה כלליים בפעילות הנתמכת הנדונה, ככל שישנם.

14. בהתאם להוראות חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, לצורך מימון החלטה זו, יוקצה סך כולל של 52 ממשל"ח בשנת 2024, מתוך הסכומים כדלקמן:
- א. סך של 5.5 ממשל"ח מתקציבי המשרדים כמפורט בסעיפי ההחלטה לעיל.
- ב. סך של 46.5 ממשל"ח מתוך הסכומים שיועדו בחוק התקציב הנוסף לשנת 2024 להחלטות ממשלה בעניין פיתוח חברתי כלכלי.

הקצאת התקציבים (במיליוני ₪) בהתאם לסעיפי ההחלטה מפורטת גם בטבלה שלהלן:

משרד	סעיף	תוספת	משרדי	סה"כ
סה"כ		46.5	5.5	52.5
פנים	תגבור תקציב שוטף	18		18
שיכון	תכנון מפורט בקרקע פרטית	4		4
שיכון	פיתוח תשתיות במרקם הוותיק	10		10
חינוך	חינוך פורמלי	3	3	6
חינוך	חינוך בלתי פורמלי	1		1
רווחה	תגבור שירותי רווחה	3		3
עבודה	מרכזי הכוון תעסוקתיים	1	1	2
בלי"מ	בטחון קהילתי	1	1	2
נגב גליל	תקצוב משלים למבני ציבור	5		5
נגב גליל	מיתוג תיירות	0.5	0.5	1

עדיפות לאומית

החלטה זו נשענת על השיקולים והנימוקים שביסוד החלטה 717, שנבחנו בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, שעניינו עדיפות לאומית.

יוער כי בהחלטת ממשלה 717 קבעה הממשלה כי היישובים הדרוזיים המפורטים בהחלטה יהיו בעלי עדיפות לאומית בשנים 2021 עד 2024 וקבעה להם תכנית פיתוח לשנים 2021 עד 2023. כמו כן, קבעה כי יתרות מאותה החלטה שלא ינוצלו בין השנים 2021 עד 2023 יועברו לשימוש בשנת 2024.

בנספח ב' שלהלן יפורטו הסעיפים שעניינם מתן הטבות ליישובי עדיפות לאומית על בסיס שיקולי עדיפות לאומית והסעיפים המבוססים על שיקולים מקצועיים על-פי הדין הכללי.

דברי הסבר

פעילות זו מתבצעת, בעיקרה, באמצעות תכניות סיוע ייחודיות, שנבנו במענה לצרכים של האוכלוסייה האמורה. בין תכניות אלו, תכניות לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל - החלטה מס' 959 מיום 10.1.2016, שלפיה השקיעה המדינה כשני מיליארד ₪ בפיתוח ובקידום האוכלוסייה הדרוזית והצ'רקסית בין השנים 2016 – 2019 (להלן – **החלטה 959**); החלטה 4798 מיום 29.12.2019 בהיקף של 200 מלש"ח, שנועדה להיות תכנית גישור לשנת 2020 עד הקמת הממשלה ואישור תקציב המדינה, וכללה סעיפים בודדים שהוגדרו כסעיפים דחופים והמשכיים, שנועדו למנוע פגיעה קשה ברשויות ופיטורי מאות עובדים (להלן – **החלטה 4798**). החלטה זו תוקנה בהחלטת ממשלה מס' 82 מיום 12.6.2020 ובהחלטת ממשלה מס' 534 מיום 15.11.2020; החלטת ממשלה מס' 716 מיום 28.11.2021, שכללה מגוון רחב של תחומים ובהיקף של 2 מיליארד ₪ (להלן – **החלטה 716**) כפי שתוקנה בהחלטות מס' 892 מיום 27.8.2023 ומס' 1230 מיום 7.1.2024. כמו כן, הממשלה אישרה החלטות ביחס לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים ברמת הגולן – החלטת ממשלה מס' 1052 מיום 14.12.2014 בנושא תכנית רב שנתית לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנים 2014 עד 2017 בהיקף של 210 מלש"ח; החלטת ממשלה מס' 717 מיום 28.11.2021 בנושא תכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזיים והצ'רקסיים ברמת הגולן בהיקף של 440 מלש"ח (להלן – **החלטה 717**), כפי שתוקנה בהחלטות מס' 891 מיום 27.08.2023 ומס' 1230 מיום 7.1.2024.

בהמשך ולצד ההשקעה הממשלתית בתחום כאמור, התקבלה ביום 2.7.2023 החלטת ממשלה מס' 708, שעניינה "קידום תוכניות לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים" (להלן – **החלטה 708**). במסגרת החלטה זאת, בין היתר, הוטל על משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר להכין שתי תוכניות חומש ליישובים הדרוזיים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל וליישובים הדרוזיים ברמה"ג לשנים 2024-2028 שתובא לאישור הממשלה עד סוף שנת 2023, אך הדבר לא התאפשר עקב מלחמת חרבות הברזל.

כעת מוצע לקבוע תכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנת 2024 תוך התמקדות בהמשך חיזוק האיתנות והחוסן של רשויות התכנית והאוכלוסייה המקומית, המשך פיתוח ההון האנושי באמצעות חינוך והשכלה, המשך פיתוח שירותים ציבוריים וחברתיים, המשך קידום פתרונות דיור והסרת חסמי תכנון ופיתוח פיזי.

בתוכנית נכללים כלי סיוע מעולמות העדיפות הלאומית הנמצאים בהלימה עם פרק העדיפות הלאומית, והשיקולים והנתונים המפורטים בו, בהחלטה 717. כן נכללים בהצעת ההחלטה כלי סיוע והטבות הניתנים לחברה הדרוזית שלא על בסיס גאוגרפי, הטבות לבני החברה הדרוזית ללא קשר למקום מגוריהם, בין ביישוב שהוגדר כבעל עדיפות לאומית ובין שלא. כמו כן, מוצע להנחות את משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר לבחון גיבושה של תכנית חומש חדשה לפיתוח היישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנים 2025-2029.

משרד הפנים:

בסעיף 1(א) להחלטה 717 הוקצו סך של 16 מלש"ח בכל אחת מהשנים 2021 ו-2022 לטובת תגבור התקציב השוטף של יישובי התכנית. כמו כן, נקבע שהקצאת התקציב וחלוקתו בין

יישובי התוכנית יבוצעו בהתאם לקריטריונים שגובשו על ידי צוות משותף של משרד הפנים ואגף התקציבים במשרד האוצר, בתיאום עם הרשות, ובהתאם לייעודים שייקבעו על ידי צוות זה לטובת המטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על היישובים כאזור עדיפות לאומית כפי שפורטו בהחלטה.

לאחר תהליך בירור צרכי הרשויות עלה כי הצרכים הקיימים מחייבים המשך הקצאות תקציבים לייעודים שנקבעו על ידי הצוות המשותף. בכדי לענות על אותם הצרכים, נקבע בהחלטה 891, בין היתר, להנחות את משרד הפנים להקצות בשנת 2023 באותם תנאים ליישובי התכנית סך של 9 מלש"ח.

כעת מוצע להמשיך ולתגבר את התקציב השוטף של יישובי התכנית באותם תנאים שנקבעו ופורטו בהחלטה 717, על מנת לאפשר להם לעמוד במשימותיהם, במיוחד לאור הצרכים הרבים הנוספים שהוטלו עליהם מאז פרוץ ממלחמת חרבות ברזל. זאת, בנוסף לנטל הכלכלי שהוכבד לאור עליית המחירים, הסכמי השכר החדשים והקיצוץ במענקי האיוון.

משרד הבינוי והשיכון:

ביישובים הדרוזים ברמת הגולן קיימת מצוקת דיור, כך שהביקוש לדיור עולה על ההיצע הקיים. אחד הנתונים המעביבים על התפתחותו של שוק דיור ביישובים אלה הוא המחסור בקרקעות מדינה בתחומיהם, שכן המקרקעין ביישובי התכנית הוא בחלקו הארי קרקע פרטית. בנוסף לכך, חלק עיקרי מהקרקעות אינו מוסדר ועל כן יש קושי בקידום הליכי תכנון ורישוי. באשר לקרקעות בבעלות פרטית, אחוז ניכר מהן הוא מתחמים של קרקעות מרובות בעלים, רמת הסחירות בהן נמוכה וכמעט שלא מתקיימות בהן עסקאות מכר. זאת, נוכח מאפייני החברה הדרוזית כחברה מסורתית, שבה הקמת בית מהווה תנאי לנישואין והמשפחות שיש קרקע בבעלותן מנצלות אותה לצרכי המשפחה ובהתאם לקצב התפתחותה. כתוצאה מכך, מצעירים רבים נבצר להקים בית. הנתונים מעידים כי שוק השכירות ביישובים אלה כמעט ואינו קיים ועל כן לא מהווה חלופה ישימה בעת הזו לרכישת דירה.

בסעיף 5א בהחלטה 717 הוקצה תקציב בסך 11 מלש"ח לתכנון סטטוטורי מפורט ובהמשך הוקמו שתי ועדות משנה במחוזות חיפה והצפון שמטפלות באופן בלעדי ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים. במסגרת ועדות אלה קודמו עשרות תכניות מפורטות בקרקע פרטית ומעורבת. כעת מוצע להמשיך ולתקצב את התכנון המפורט ביישובים בסך של 4 מלש"ח לשנת 2024.

בסעיף 2ב5 בהחלטה 717, הוקצו תקציבים ניכרים לשיקום המרקמים הוותיקים ביישובי התכנית, להסרת חסמי תכנון, לפיתוח תשתיות ניקוז ומוסדות ציבור. כעת מוצע להמשיך ולהשקיע בפרויקטים בתחומים הנ"ל שעדיין לא קיבלו מענה עד כה, סך של 10 מלש"ח בשנת 2024 וזאת בהתאם לכללים שקבע צוות היישום לפי החלטה 717.

משרד החינוך:

בהחלטה 717 הוקצו תקציבים להמשך צמצום הפערים החינוכיים בין המגזר הדרוזי-צ'רקסי והמגזר היהודי. תקציבים אלה שימשו להפעלת תוכניות רבות בבתי הספר לקידום השפה העברית, האנגלית, מדעים, תחרויות וקידום הפעילות הבלתי פורמלית במסגרת הבית ספרית. בכדי לשמור על רציפות ההשקעה בתחום, אשר הניבה לא מעט תוצאות והישגים של מערכת החינוך הדרוזית, שכיום היא מובילה בשיעור הזכאים לבגרות שעומד על כ-81% כעת מוצע להמשיך ולתקצב פעילות זו.

משרד הרווחה והביטחון חברתי:

בהחלטה 717 הונחה משרד הרווחה והביטחון חברתי לתגבר את הפעילות ביישובי התוכנית בהשקעה כוללת של 9 מלש"ח. לשם כך הונחה המשרד לגבש בתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי וראשי רשויות התוכנית, תכנית שתכלול בין היתר, המשך מימון פעילות שהתחילה בתכנית הרב שנתית מושא החלטה 1052 לשנים 2021 עד 2023 שתיתן מענה לצורכי כל יישוב ויישוב. כן הוטל על משרד הרווחה בתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי וראשי הרשויות לגבש את הקריטריונים להקצאת סכום זה בהתאם לצרכים הייחודיים של יישובי התכנית ולהקצות את התקציב ליישובים כאמור עבור פעילויות שיעמדו בקריטריונים שייקבעו וזאת תוך התייחסות למאפיינים הייחודיים בקהילה הדרוזית.

כעת מוצע כי בשנת 2024 משרד הרווחה ימשיך בהפעלת אותן תוכניות שנותנות מענה לצרכי הרווחה ביישובי התוכנית. כלל התוכניות הן תוכניות המשך ובהתאם לתוכנית ולקריטריונים כפי שנקבעו בהמשך להחלטה 717. הקצאת התקציב בהצעת החלטה זו מביאה בחשבון את עליית המחירים במשך בשנתיים האחרונות.

משרד העבודה:

מיקומם הגיאוגרפי של יישובי הדרוזים ברמת הגולן, ומאפיינים חברתיים האופייניים לאוכלוסייה זו, משפיעים על הגיוון התעסוקתי בהם, ענפי התעסוקה בהם, על שיעור העצמאים הגדול, על יכולת ההשתכרות של העובדים השכירים ועל פיריון העבודה. אחת ממטרות המשנה של ההחלטה היא יצירת מקומות תעסוקה, ולפיכך הצעת החלטה זו מתמקדת בכלים שמטרתם להביא לחיזוק ולפיתוח ענפי התעסוקה ביישובים הדרוזים ברמת הגולן, באופן שיתמוך במהלכי הצמיחה הכלכלית שההצעה מיועדת לקדם. מרכזי ההכוון התעסוקתי קיימים בכל היישובים ונותנים מענה חשוב לדורשי העבודה.

סעיף 14ג בהחלטה 717, הנחה את מינהל תעסוקת אוכלוסיות בזרוע העבודה לבצע פעולות של שילוב וקידום תעסוקתי של האוכלוסייה הדרוזית ברמת הגולן, בכלל זאת, מרכזי הכוון תעסוקתי, תכניות להקניית כישורי בסיס ומיומנויות תעסוקתיות, הכשרות מקצועיות ותמיכה בלימודי הנדסאות. בעקבות כך, חלה עלייה בשיעור המועסקים בקרב הגברים והנשים ביישובי התכנית, כאשר הנתונים של משרד העבודה מראים כי אחוז הגברים הדרוזים המשתתפים בכוח העבודה הגיע בשנת 2023 ל-66.2% ואחוז הנשים הדרוזיות המשתתפות בכוח העבודה הגיע ל-47.4%.

כעת מוצע כי לטובת המשך מגמת השיפור יוקצה סך של 2 מלש"ח.

המשרד לביטחון לאומי - הרשות הלאומית לביטחון קהילתי:

בסעיף 4 להחלטה 717 הוקצה סך של 6.2 מלש"ח להרחבת תכניות הרשות לביטחון קהילתי ביישובי התוכנית בתחומי המניעה, הטיפול והשיקום, לרבות פריסת תשתית טכנולוגית (מצלמות ומערכים) למתן מענה יישובי או אזורי, בהתאם לתבחינים מקצועיים שיקבע המשרד לביטחון לאומי, והכול בהלימה להחלטת ממשלה מס' 549 מיום 24 באוקטובר 2021 שעניינה תכנית לטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית 2022-2026 ותוך דיווח לצוות היישום הקבוע בה.

כעת מוצע שהמשרד ימשיך לפתח את המענים בתחום המערכים הטכנולוגיים במרחב הציבורי לצורך חיזוק הביטחון האישי, וכן יפעיל תכניות למניעת אלימות והתנהגות אנטי חברתי וכן

המאבק בשימוש בסמים ובאלכוהול, ובתוך כך עידוד התנדבות לשח"מ ו/או שירות לאומי משמעותי בתחומי פעילותו.

משרד הנגב, הגליל והחוסן לאומי:

בסעיף 14(ב) להחלטה 717 הוקצו 5 מלש"ח לסיוע לרשויות התכנית בכיסוי חלקן בתכנון, בפיתוח ובתקצוב הקמת מבני ציבור אשר שימשו להשלמת הקמה של ארבעה מבני ציבור בשלוש רשויות שונות. מוצע כעת להוסיף תקציב שיאפשר לרשויות התכנית להשלים בניית מספר גדול של מוסדות ציבור שללא סיוע זה היו ממשיכים לעמוד כאבן שאין לה הופכין במשך זמן רב, ואף בסבירות גבוהה היו הופכים למפגע סביבתי ובריאותי. הסיוע כלל השלמת בנייה, חיבור לרשת המים והביוב באמצעות תשלום דמי הקמה לתאגידים, חיבור לרשת החשמל, השלמת הפיתוח הסביבתי להשגת המבנים ועוד. כעת מוצע להקצות עבור המשך פעילות כאמור סך של 5 מלש"ח.

במסגרת חיזוק הכלכלה המקומית ביישובי התכנית, הממשלה פועלת לפיתוח ולחיזוק תחום התיירות ביישובי התכנית שמספק הזדמנויות תעסוקה, בעיקר לנשים, כמו כן מפתח מקורות הכנסה מארנונה לרשויות התכנית. כך לדוג' פרויקט "כפר ביקרתם", הפך למותג מוכר ומוצלח והוא אחד הפרויקטים התיירותיים המצליחים בארץ ותומך במספר רב של עסקים תיירותיים ותומכי תיירות ביישובי התכנית (צימרים וחדרי אירוח, מסעדות, חנויות מזכרת, מורי דרך, בישול ביתי ועוד). במסגרת מיתוג התיירות מתקיימים אירועי תיירות כמו פסטיבלים בתקופות החגים היהודיים (פסטיבל כאן זמאן בבית ג'ן בחוה"מ סוכות, פסטיבל הזית בעונת מסיק הזיתים ועוד).

כעת מוצע להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להמשיך בשנת 2024 ביישום התוכנית למיתוג תיירות וכן בפיתוח שלא כולל הקמה פיזית של מיזמי תיירות הנמצאת באחריותו של משרד התיירות.

ועדת היגוי:

מוצע כי ועדת ההיגוי לפי ההחלטה המובאת לאישור הממשלה במקביל להחלטה זו, ושעניינה העצמה ופיתוח חברתי כלכלי ביישובים הדרוזים בגליל ובכרמל לשנת 2024, תפעל באותו האופן ותהיה בעלת אותן סמכויות גם באשר להחלטה זו.

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

לא רלוונטי.

תקציב

כמפורט בהצעת ההחלטה.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

שר הפנים – מאשר
שר הבינוי והשיכון – מאשר
שר האוצר – מאשר
שר הנגב, הגליל והחוסן הלאומי – מאשר
שר העבודה – מאשר
שר הרווחה והביטחון החברתי – מאשר
השר לביטחון לאומי – מאשר

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה מס' 708 מיום 2.7.2023 ;
החלטה מס' 717 מיום 28.11.2021 ;
החלטה מס' 891 מיום 27.8.2023 ;
החלטה מס' 1230 מיום 7.1.2024 ;

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

מצורפת.

סיווגים

ביצועי

שינוי

מגיש: ראש הממשלה

כ"ז בסיון התשפ"ד
03 ביולי 2024

נספח א'

מס' תושבים	ישוב	מעמד מוניציפלי
11,818	מגידל שמס	מועצה מקומית
6,961	בוקעת'א	מועצה מקומית
4,300	מסעדה	מועצה מקומית
2,564	עין קיניא	מועצה מקומית
25,643	סה"כ	

נספח ב'

נושא	סעיף ראשי	סעיף משנה	סוג
תגבור תקציב שוטף	2		עדיפות לאומית
תכנון מפורט בקרקע פרטית	3	א	עדיפות לאומית
פיתוח תשתיות במרקם הוותיק	3	ב	עדיפות לאומית
חינוך פורמלי	4	א	עדיפות לאומית
חינוך בלתי פורמלי	4	ב	עדיפות לאומית
תגבור שירותי רווחה	5		עדיפות לאומית
מרכזי הכוון תעסוקתיים	6		עדיפות לאומית
בטחון קהילתי	7		עדיפות לאומית
תקצוב משלים למבני ציבור	8	א	עדיפות לאומית
מיתוג תיירות	8	ב	עדיפות לאומית

היועצת המשפטית

ירושלים, כ"ו סיון תשפ"ד

02 ביולי 2024

סימוכין: 1708695875

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה: תכנית לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנת 2024

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

1. סעיף 151(א) לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט - 2009 (להלן: "חוק עדיפות לאומית" או "החוק") קובע כי הממשלה רשאית להחליט כי אזור מסוים או יישוב מסוים הוא בעל עדיפות לאומית (להלן – "אזור עדיפות לאומית"); החלטה כאמור יכול שתהיה כללית ויכול שתהיה לגבי עניין מסוים או לתקופה מסוימת.
סעיף 151(ב) לחוק קובע כי לצורך קבלת החלטה לגבי אזור או יישוב כי הוא בעל עדיפות לאומית, רשאית הממשלה לשקול שיקולים שונים ובכללם הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסיה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסיה אחרות (סעיף 151(ב)(5) לחוק).
2. בהתאם לסעיף 151(ג) לחוק, החלטת הממשלה בדבר אזור עדיפות לאומית תהיה מנומקת ומבוססת על נתונים, ויפורטו בה מקור הנתונים והשיקולים שהביאו לקביעת היישוב כאזור עדיפות לאומית.
כמפורט בדברי ההסבר להצעת ההחלטה, לאור החשיבות הלאומית שרואה הממשלה בקידום הפיתוח הכלכלי-חברתי של המגזר הדרוזי והצ'רקסי, אושרו לאורך השנים מספר תכניות לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים, ולאחרונה התכניות נושא החלטות ממשלה מס' 716 ו-717 מיום 28.11.2021 (להלן – "החלטה 716" ו"החלטה 717", בהתאמה), כפי שתוקנו בהחלטות ממשלה מס' 892 מיום 27.8.2023, מס' 891 מיום 27.08.2023 ומס' 1230 מיום 7.1.2024. החלטות אלה התקבלו בהתאם להוראות חוק עדיפות לאומית.
הצעת החלטה זו נשענת על השיקולים והנימוקים שביסוד החלטה 717, שנבחנו בהתאם לחוק עדיפות לאומית, כאשר השיקול המרכזי ביסודה הוא הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסיה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסיה אחרות, כאמור בסעיף 151(ב)(5) לחוק.
- יוער כי בהחלטת ממשלה 717 קבעה הממשלה כי היישובים הדרוזיים המפורטים בהחלטה יהיו בעלי עדיפות לאומית בשנים 2021 עד 2024 וקבעה להם תכנית פיתוח לשנים 2021 עד 2023. כמו כן, קבעה כי יתרות מאותה החלטה שלא ינוצלו בין השנים 2021 עד 2023 יועברו לשימוש בשנת 2024.
3. סעיף 152 לחוק קובע, בין היתר, כי הממשלה רשאית להחליט על מתן הטבות לאזור עדיפות לאומית בתחומי הפעילות השונים של הממשלה, ובמסגרת זו תחליט בדבר סוג ההטבות שיינתנו לאותו אזור, הדרכים או האמצעים למתן ההטבות, התקופה שבה יינתנו ההטבות ואמות המידה לנתינתן, והכל באופן החולם את נסיבות העניין. כמו כן הסעיף קובע כי התחומים שבהם יינתנו הטבות לאזורי עדיפות לאומית

היועצת המשפטית

4. לפי סעיף זה וכן סוגי ההטבות, הדרכים, האמצעים ואמות המידה לנתינתן והתקופות שבהן יינתנו, יכול שיהיו שונים לגבי אזורי עדיפות לאומית שונים.

התוכנית המוצעת כעת נועדה לתת מענה ליישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנת 2024, תוך התמקדות בהמשך חיזוק האיתנות והחוסן של רשויות התכנית ותושבי יישובי התוכנית, המשך פיתוח ההון האנושי באמצעות חינוך והשכלה, המשך פיתוח שירותים ציבוריים וחברתיים, המשך קידום פתרונות דיור והסרת חסמי תכנון ופיתוח פיזי. העקרונות המנחים של התוכנית והכלים לביצועה נקבעו בהלימה לשיקולים ולנימוקים שבבסיסה.

בנוסף, נכללים בהצעת ההחלטה כלי סיוע והטבות הניתנים לחברה הדרוזית שלא על בסיס גאוגרפי: הטבות לבני החברה הדרוזית ללא קשר למקום מגוריהם, בין ביישוב שהוגדר כבעל עדיפות לאומית ובין שלא, בעניין קבלת שירותים מהמועצה הדתית הדרוזית, וכן הטבות הניתנות לפרט בהתבסס על הצורך בפעולות ייעודיות לעידוד הגיוס לצה"ל והשלמתו של השירות הסדיר והשירות הלאומי.

5. לעניין סבסוד פיתוח תשתיות במכרזי קרקע לכוחות הביטחון - סבסוד פיתוח למשרתי כוחות הביטחון מקרב החברה הדרוזית והצ'רקסית, הערבית והבדואית ניתן לפי החלטות ממשלה שונות כבר משנת 2008, נוכח החשיבות שנוצעת לעידוד שירות בקרבם ובשים לב לאובדן ההכנסה הנגרם למשרתים בתקופת שירותם ביחס לאלו שאינם משרתים ונכנסים לשוק העבודה מוקדם יותר. על מנת לצמצם את הפערים האמורים ולתכלית האמורה, מוצע בהצעת החלטה המובאת לממשלה במקביל להצעה זו ובהמשך להחלטת ממשלה מס' 716 מיום 28.11.2021 להעניק סבסוד פיתוח תשתיות במכרזי קרקע למשרתי כוחות הביטחון מקרב יישובי התכנית, ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן, שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטה 717, וביישובי התכנית המורחבת, שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטת הממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021. יוער כי מהרשות לפיתוח ולהתיישבות הבדואים בנגב נמסר כי ליישובים שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטת הממשלה מס' 1279 מיום 14.3.2022, ניתן סבסוד דומה באמצעות החלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 6.5 (תיקון סעיפים ז)-(ט) ממרס 2024.

6. יישום ההחלטה ייעשה בכפוף להוראות כל דין החל על העניין, ובכלל זה בהקשרים הרלוונטיים, דיני התכנון והבניה, דיני המכרזים וחוק יסודות התקציב. יישום התוכנית על ידי משרדי הממשלה השונים השותפים ביישומה ייעשה על פי העניין בלוי משפטי של היועצים המשפטיים של אותם משרדים.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

יישובי הדרוזים ברמת הגולן עתרו בעבר לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, בטענה כי יש לכלול אותם בהחלטות ממשלה קודמות שהתייחסו ליתר יישובי הדרוזים (בג"ץ 8767/15 מועצה מקומית בוקעתא ואח' נ' ממשלת ישראל ואח'). ההליך הסתיים במשיכת העתירה נוכח שינוי הנסיבות שחל ממועד הגשתה, ובפסק הדין צויין כי לעותרים שמורות מלוא זכויותיהם לפנות לממשלה בעניין קבלת החלטה עדכנית שעניינה תמיכה ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן. כמפורט בפרק העדיפות הלאומית להחלטה 716, שעסקה ביישובי הדרוזים בכרמל ובגליל, ליישובי הדרוזים ברמת הגולן מאפיינים שונים והם רואים את עצמם כמגזר נפרד ונבדל משאר אוכלוסיית הדרוזים, ובכלל זה יש להם הנהגה נפרדת משאר אוכלוסיית הדרוזים בישראל. על כן, במקביל לאישור החלטה 716, אישרה הממשלה גם החלטה נפרדת ליישובי הדרוזים ברמת הגולן – החלטה 717. כמפורט בדברי ההסבר,

היועצת המשפטית

ההצעה דן מובאת לאישור הממשלה כהמשך להחלטה 717, ובמקביל להצעת החלטה דומה, העוסקת ביישובי הדרוזים בכרמל ובגליל.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

הצעת ההחלטה הופצה ליועצים המשפטיים של המשרדים הרלוונטיים והערות שהתקבלו בהיבטים המשפטיים הוטמעו בנוסח.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את הצעת ההחלטה:

בשים לב לאמור לעיל, אין מניעה משפטית לאישור הצעת ההחלטה.

ב ב ר כ ה
שלומית ברנע פרגו, עו"ד
היועצת המשפטית